

Paćławska, Ewa

"Leksika i simvolika slavjanskoj narodnoj botaniki. Ętnolingivistićeskij aspekt", Valerija B. Kolosova, Moskva 2009 : [recenzja]

Etnolingwistyka 22, 276-277

2010

Artykuć został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuć jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

pieśni biestadne). Autorami haseł w tomie są: Swietłana Tołstojowa (redaktor naczelny) i osoby wchodzące w skład kolegium redakcyjnego: Tatiana Agapkina, Ludmiła Winogradowa, Władimir Pietruchin oraz inni członkowie moskiewskiego zespołu etnolingwistycznego: Olga Biełowa, Marija Walencowa, Aleksander Góra, Galina Kabakowa, Jelena Lewkijewska, Anna Plotnikowa, Irina Siedakowa, Jelena Uzieniowa i Waleria Usaczewa.

SNB

E. N. Kuz'mina, *Ukazatel' tipičeskich mest geroičeskogo eposa narodov Sibiri (altajcew, burjat, tuwincew, chakasow, šorcew, jakutow)*. *Ėksperimental'noe izdanie*. Otv. red. doktor istoričeskich nauk N. A. Alekseew, Novosibirsk: Izdatel'stvo SO RAN, 2005, 1382.

Katalog zawiera *loci communes* eposu bohaterskiego, funkcjonującego w kulturze sześciu narodów Syberii. Publikacja składa się z dwóch rozdziałów teoretyczno-wprowadzających pióra E. N. Kuźminy, poświęconych ogólnym problemom systematyzacji toposów i strukturze katalogu oraz sześciu rozdziałów analitycznych, w których kolejno charakteryzowane są toposy Ałtajców (rozdz. I, oprac. N. R. Bajżanowa), Buriatów (rozdz. II, oprac. E. N. Kuz'mina), Tuwinców (rozdz. III, oprac. S. M. Orus-ool), Chakasów (rozdz. IV, oprac. N. S. Čistobaeva, Ju. V. Limorenko), Szorców (rozdz. V, oprac. L. N. Arbaćakowa) i Jakutów (rozdz. VI, oprac. T. V. Illarionowa). Podano spis wykorzystanych tekstów i syntetyczny alfabetyczny katalog toposów u wszystkich sześciu narodów.

SNB

Slovar' govorov Russkogo Severa, t. IV Z–I, pod red. člena-korrespondenta Rossijskoj akademii nauk A. K. Matveeva, Ekaterinburg: Izdatel'stvo Ural'skogo universiteta, 2009, 356 s.

Kolejny, czwarty już, tom *Slovar'a govorov Russkogo Severa* (słownika gwar rosyjskiej Północy), ukazujący się od roku 2001 (t. 1 – 2001, t. 2 – 2002, t. 3 – 2005), przynosi leksykę zebraną w trakcie badań terenowych, prowadzonych w latach 1961–2008 w ramach ekspedycji toponimicznych Uralskiego Uniwersytetu Państwowego na terytorium rejonu archangielskiego i wołogodzkiego. W tomie udokumentowana została leksyka od „z” (*zaabaturit'*) do „i” (*ijul'-parun*), obejmująca ludową terminologię geograficzną i meteorologiczną, leksykę przemysłową i rzemieślniczą, obrzędową i wierzeniową, bytową i ekspresywną. Włączono tu także i opatrzone kwalifikatorami słownictwo przejęte z języków ugrofińskich. Zebrane w tomie materiały są dobrym źródłem dla rekonstrukcji tradycyjnego obrazu świata rosyjskiego chłopca i odtworzenia mapy dawnego rozmieszczenia plemion zamieszkujących badane terytorium.

SNB

Valerija B. Kolosova, *Leksika i simbolika slawjanskoj narodnoj botaniki. Ėtnolingwističeskij aspekt*, Moskwa: Izdatel'stvo „Indrik”, 2009, 352 s. [seria „Tradicionnaja duchownaja kul'tura slawjan. Sovremennye issledovanija”]

Książka Walerii Kołosowej wpisuje się w nurt badań etnobotanicznych, prowadzonych w duchu metodologii etnolingwistycznej na materiale słowiańskim. Koncentruje się wokół zagadnień związanych z nazwami roślin i przypisywaną roślinom symboliką. W pierwszej części książki autorka omawia cechy kształtujące symboliczny obraz roślin: kolor, rozmiar, kształt, ilość, zachowanie, czas, przestrzeń, smak, zapach, dźwięk, jadowitość, właściwości palące, zastosowanie

lecznicze, zastosowanie magiczne, wykorzystanie w życiu codziennym. W drugiej, omawia wzajemne oddziaływanie kodów kultury tradycyjnej w konceptualizacji roślin, np. kojarzenie rośliny z ciałem człowieka, podział na rośliny męskie i żeńskie, obce i in. Ostatnia część pomyślana jest jako swego rodzaju słownik wybranych gatunków roślin (bławatek, dziurawiec, pszeniec gajowy, pokrzywa, jaskier, mniszek, pierwiosnek, babka, piołun, cykorja, czartopłoch, storczyk). Każde „hasło” zawiera słowiańskie nazwy danej rośliny, opatrzone szczegółowym komentarzem oraz rekonstrukcją przypisaną jej sensów symbolicznych.

EP

A. A. Ivanova, V. N. Kaluckov, L. V. Fadeeva, *Svjatye mesta w kul'turnom landšafte Pineža (materialy i kommentarii)*, Moskwa: OGI, 2009, 510 s.

W książce przedstawiono wyniki badań nad prawosławiem ludowym w Pineżu, regionie leżącym na północy Rosji w dorzeczu rzeki Pinegi (nieдалeko Archangielska). Zawiera materiały z zakresu folklorystyki, etnologii, dialektologii i historii, opatrzone mapami i fotografiami. Składa się z trzech rozdziałów i dodatku.

Rozdział pierwszy dotyczy morfologii świętego miejsca, typologii miejsc świętych i świętych tego regionu. W jego końcowej części zamieszczono pochodzące z lat 20. i 30. XX wieku opowieści o świętych miejscach, dotyczące głównie okoliczności powstania i zburzenia bądź spalenia świątyń.

Rozdział drugi, zatytułowany *Święte miejsca Pineža we współczesnej tradycji ludowej*, zawiera przekazy ustne mieszkańców Pineža z lat 1970-2004. Tematem tych relacji są przede wszystkim, podobnie jak w rozdziale poprzednim, okoliczności powstania, zamknięcia, zburzenia lub spalenia cerkwi i kaplic oraz ich odbudowa, a także niszczenie i ponowne stawianie krzyży. Niektórzy informatorzy podają dokładne dane dotyczące położenia i wyglądu świątyń. W tym rozdziale można również znaleźć przekazy o niezwykłych zdarzeniach (m.in. o znalezieniu ikony świętego Mikołaja podczas ścinania drzewa w lesie), które stały się impulsem do wybudowania cerkwi lub kaplicy. Większość tych relacji nie należy do gatunku legendy ludowej.

W ostatnim, trzecim rozdziale pracy zamieszczono fragmenty dokumentów i publikacji z okresu od końca XVIII wieku do początku wieku XX, które dostarczają informacji o cerkwiach, kaplicach, krzyżach i monastyrach Pineža. Tom zamyka dodatek z wykazem motywów występujących w przekazach ustnych o świętych miejscach. Są to: wzniesienie świętego miejsca, nazwanie go, opis świętego miejsca (m.in. położenie i wygląd zewnętrzny), praktyki wykonywane w świętym miejscu (m.in. poświęcenie bydła, chodzenie z krzyżem), cuda, które zdarzyły się w świętym miejscu (m.in. ukazanie się świętego, uratowanie bydła), spustoszenie świętego miejsca (monastynu, cerkwi, kaplicy, krzyża), kara za grzech, odbudowanie świętego miejsca.

AB

„Voprosy onomastiki” 2009 nr 7, Ekaterinburg: Izdatel'stvo Ural'skogo universiteta, 2009, 144s. + 3 nlb.

Opublikowany siódmy numer wydawanych regularnie w Jekatierinburgu „Voprosy onomastiki” zawiera pięć działów tematycznych: „Artykuły”, „Komunikaty”, „Materiały”, „Trybunę onomatologa” i „Życie naukowe”. W wydanym ostatnio numerze zamieszczono studia z zakresu archaicznej toponimii z prefiksem *po-/na-*, funkcjonującej na północy i zachodzie Rosji (V. L. Vasil'ev) i substratowej hydronimii dorzecza rzeczy Nemnjugą (N. V. Kubinina), o cesze ‘przeznaczenie’ w nazwach cerkiewnych pól średniowiecznej Anglii (E. Ė. Ivanova), nazwach męskich w zabytkach XVII wieku (I. V. Efimenko), o tzw. „imionach mówiących” w literaturze dziecięcej